

Installatietoespraak
Commissaris van de Koning Hans Oosters
Huis voor de provincie Utrecht, 1 februari 2019

Leden van Provinciale Staten van Utrecht,
burgemeesters, oud-commissarissen van de Koning,
collega's, oud-collega's,
vrienden en familie,

Het is een groot voorrecht om vandaag te worden geïnstalleerd als commissaris van de Koning in de mooiste provincie van het land. Een provincie met een lange en rijke historie en een beloftevolle toekomst!

Graag citeer ik in uw midden de woorden van Arnoud van Horn, bisschop van Utrecht, opgeschreven in de Stichtse landbrief van 1375:

“Wij en onze opvolgers zullen iedereen recht doen.”

De Stichtse landbrief wordt gezien als het begin van de vertegenwoordigende en controlerende rol van uw Provinciale Staten en raakt de kern van het bestuur.

Onze opdracht als overheid is om eenieder recht te doen.

Het is voor mij een grote eer om in die traditie uw voorzitter te mogen zijn.

[Reageren op / bedanken van de sprekers]

...

Dames en heren,

Vandaag ben ik een grens overgestoken.

Ontelbare keren ben ik de vijf kilometer van ons huis gelegen grens tussen de provincies Zuid-Holland en Utrecht overgegaan.

Geen wonder, want als geboren Gouwenaar, deels opgegroeid in Reeuwijk, politiek actief geworden in het Goudse en de laatste 20 jaar met mijn gezin in de Krimpenerwaard geworteld, heb ik altijd tegen de provinciegrens aangeschurkt en heb die dus ook oneindig vaak gedachteloos gepasseerd.

Maar vandaag was dat anders.

Vanaf nu ben ik Utrechter en dat voelt goed!

Deze prachtige provincie, met een ongekende landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit en diversiteit, boeit en verleidt.

De sterke economie en het vitale bedrijfsleven, de aantrekkelijke woonmilieus, de uitstekende verbindingen, de trotse opleidings- en kennisinstellingen, het bloeiende verenigingsleven, de aansprekende culturele en maatschappelijke organisaties en vooral al die unieke Utrechters, trekken ons als vanzelf naar het centrum van het land.

Om mijn grensovergang dan ook maar gelijk te relativieren; de geografische grenzen van onze provincie zijn van betrekkelijke betekenis.

De provincie Utrecht en haar inwoners zijn van grensoverschrijdende waarde voor het land, Europa en de wereld.

Utrecht straalt ook buiten de eigen grenzen!

Dat is iets om trots op te zijn en het houdt een belofte in voor onze toekomst.

Maar het schept ook verplichtingen en stelt hoge verwachtingen aan de provincie en bestuurders.

In een tijd van mondialisering raken grenzen uit het zicht.

Het vasthouden aan ooit – vaak willekeurig – getrokken grenzen riekt naar verkoking en behoudzucht.

Grenzen overgaan, grenzen ontkennen en grenzen verleggen kenmerkt onze tijd.

De grote maatschappelijke vraagstukken waarmee wij te maken hebben, zijn niet eendimensionaal en eenvoudig.

Het veranderende klimaat stelt de wereldgemeenschap voor nog niet eerder gestelde vragen en keuzes.

Het overschakelen van fossiele brandstoffen naar duurzame energie, de noodzaak om onze economie circulair te maken, zodat alle afvalstoffen weer grondstoffen kunnen worden en het klimaatrobust inrichten van onze woon- en leefomgeving – het zijn maatschappelijke vraagstukken die sterk onderling verbonden zijn.

Ze zijn echter niet louter fysiek of technisch van aard.

Eigenlijk zijn het sociale vraagstukken, die alleen met groot draagvlak binnen de samenleving kunnen worden aangepakt.

Maar er is meer.

De grote woningbouwopgave, verkeer- en vervoer en natuur- en landschapsbeheer maken de provinciale agenda boordevol, maar o zo uitdagend.

Als provincie zijn wij er medeverantwoordelijk voor dat de samenleving alle snelle ontwikkelingen en veranderingen op deze zo belangrijke onderwerpen kan bijbenen.

En dat is nog wel een dingetje, in een tijd dat de scheidslijnen tussen mensen eerder groter dan kleiner worden en het vertrouwen in de overheid afneemt.

Let op: gesproken woord geldt

Paul Scheffer schreef begin vorig jaar in een essay over de rol van de overheid en de in zijn ogende groeiende kloof tussen arm en rijk, tussen nieuwkomers en gevestigden, tussen laag- en hoogopgeleiden en tussen mens en natuur.

Hij ziet de taak van de overheid vooral als verbindingen leggen en verschillen overbruggen, met respect voor de groeiende diversiteit in politieke stromingen en partijen.

Verbindingen leggen en verschillen overbruggen – dat verwachten de Utrechters die wij in dit provinciehuis mogen vertegenwoordigen van ons. Zichtbare en herkenbare verschillen van opvatting zijn nodig om uiteindelijk tot de oplossingen te komen die het meeste draagvlak hebben.

Op 20 maart zijn er verkiezingen voor onze Provinciale Staten.

Het getuigt van rijkdom dat vele partijen met een grote variëteit aan ideeën en plannen naar de kiezersgunst dingen.

Er valt ook veel te kiezen.

De grote maatschappelijke vraagstukken en de belangrijke ontwikkelingen waarover ik sprak, kunnen op vele manieren worden aangepakt.

Er is niet één weg die naar Rome leidt – of naar Utrecht.

De grote politieke diversiteit is geen barrière, maar een grenzeloze bron om uiteindelijk tot gedragen oplossingen te komen.

Zo'n tien jaar geleden waren de taken en rollen van de verschillende overheden nog met strakke grenzen omgeven.

“Je gaat er óver of niet”, zeiden wij bestuurders een beetje bozig tegen elkaar.

Elke overheidslaag streefde exclusiviteit na en inwoners of bedrijven die een vraag stelden die niet precies in deze exclusieve taakverdeling paste, hadden het nakijken.

Let op: gesproken woord geldt

De bestuurlijke ‘Bermudadriehoek’ was groot in die tijd.

Inmiddels zijn we tot het besef gekomen dat er voor onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties maar één overheid is.

Dat achter deze ene overheid het Rijk, Europa, provincies, gemeenten en waterschappen taken en rollen verdelen is prima, zolang men er maar geen last van heeft.

Met het in 2017 aan het nieuwe kabinet aanbieden van de ‘Investeringsagenda naar een duurzaam Nederland’ hebben gemeenten, waterschappen en provincies ervoor gekozen om gezamenlijk op te trekken bij de aanpak van de grote maatschappelijke vraagstukken van deze tijd.

Het kabinet heeft deze handschoen opgepakt.

Zowel de inhoud als de werkwijze van de investeringsagenda hebben een prominente plek in het regeerakkoord gekregen.

Volgende week vieren we dat het door Rijk, gemeenten, waterschappen en provincies opgestelde InterBestuurlijkProgramma een jaar geleden werd getekend.

Er is overeenstemming over inhoud en prioriteitstelling van de opgaven en er zijn afspraken over een grenzeloze wijze van samenwerken.

Het zwaartepunt van de aanpak en uitvoering verschuift naar de regio. Dicht bij de mensen.

Zo zal bijvoorbeeld de wijze waarop de energietransitie in ons land vorm krijgt voor een belangrijk deel worden overgelaten aan samenwerkende gemeenten, provincies en waterschappen.

Let op: gesproken woord geldt

Dit 'grensontkennend' samenwerken sluit aan bij de behoefte om de verschillende overheden, ieder vanuit de eigen taak en kracht, een bijdrage te laten leveren aan de aanpak van vraagstukken.

De samenwerking gebeurt op basis van deskundigheid en vertrouwen, en wordt zo min mogelijk geïstitutionaliseerd.

Voor elke overheid betekent deze andere wijze van werken een heroriëntatie en *learning bij doing*.

Zowel voor het bestuur als voor de ambtelijke organisatie.

Minder vanuit de regel en het protocol; meer vanuit slagvaardigheid en resultaat. Ambitie door vertrouwen.

Voor de provincie als middenbestuur en verbindende overheid bij uitstek is deze nieuwe wijze van samen werken een gouden kans.

Als leverancier van overzicht en deskundigheid en als platform voor ontmoeting en overleg heeft de provincie veel te bieden.

De provincie Utrecht in het bijzonder!

De overzichtelijke schaal, de deskundige en toegewijde organisatie en de goede bestuurlijke verhoudingen maken ons geschikt voor de grensontkennende aanpak.

Met overtuiging en plezier zal ik hier samen met u aan werken.

Bovenal spelen wij onze rol en doen wij ons werk als provincie natuurlijk voor onze inwoners, bedrijven, instellingen en verenigingen.

Ik zei het al eerder: in een tijd van afnemend vertrouwen in de overheid drukt de verantwoordelijkheid om een herkenbare, aansprekende, gezagsvolle en betrouwbare overheid te zijn zwaar.

Sterker nog: de belangrijke vraagstukken die onze tijd kenmerken, zijn alleen samen met en gedragen door de inwoners aan te pakken.

De tijd dat de overheid het monopolie van de exclusieve oplossingen meende te hebben, is gelukkig voorbij.

Let op: gesproken woord geldt

Van een harde grens tussen overheid en inwoners kan dan ook geen sprake meer zijn.

Uit de recente participatietrajecten van onze provincie, zoals HORIZON 2050, is duidelijk geworden dat Utrechters goede en doorslaggevende ideeën en opvattingen hebben over welke kant het op moet met onze provincie – en dat ze ook bereid zijn daaraan bij te dragen.

Ook hierin hebben we nog veel te leren en te ontwikkelen.

Participatief werken is geen kunstje, maar moet zich diep nestelen in de cultuur en werkwijze van onze provinciale organisatie.

Ons geregelde verblijf voor vergaderingen en voorbereidingen in dit prachtige hoge provinciehuis is misschien noodzakelijk, maar mag nooit het directe contact in de weg staan met diegenen voor wie wij ons werk doen.

Ook al zijn wij af en toe binnen deze muren, we denken altijd aan buiten. Onze prachtige provincie is niet hier, maar ligt daar!

Iedereen weet dat in deze zaal, naast het door mij zo gewaardeerde publiek, zich nog een fors uit de kluiten gewassen roze olifant bevindt. Er zijn grote bestuurlijke en ambtelijke zorgen in ons huis en de verhoudingen staan op scherp. Het hoort bij een open en moderne overheid dat successen worden gedeeld, maar dat ook zaken die niet goed gaan onderwerp zijn van publiek debat. Dat doet pijn, maar is nodig. Het past bij een vitale democratie. Ik zal graag als uw voorzitter, als voorzitter van gedeputeerde staten en als boegbeeld van onze mooie provincie helpen de problemen te overwinnen en vertrouwen te herstellen. U kunt op mij rekenen!

Let op: gesproken woord geldt

Dames en heren,

Vandaag ben ik een grens overgestoken.

Het vertrouwen dat u in mij hebt willen stellen als uw nieuwe commissaris van de Koning,

de eerste kennismakingen die ik in het Utrechtse heb gehad en de vele gelukwensen die mijn gezin en ik hebben ontvangen, geven mij de hartverwarmende overtuiging welkom te zijn.

Dat is een groot geschenk, waarvoor ik u dankbaar ben.

Utrechters, met groot plezier en met alles wat ik in mij heb zal ik uw commissaris zijn.

Mijn opdracht is om eenieder recht te doen!